

Motion

1983/84:433

Ulf Adelsohn m. fl.

Enskilda människors frihet och integritet

För den enskildes frihet

Fria medborgare är det demokratiska samhällets grundval. Demokratin förhindrar att ett fåtal förtrycker flertalet, men den syftar för den skull inte till att ge flertalet en total bestämmanderätt över fåtalen. Ett demokratiskt samhälle måste därför bygga på respekt för den enskilde medborgarens integritet och frihet.

Ett samhälle som vill ta till vara det bästa hos människan måste lämna ett stort utrymme för de enskilda individernas särart, behov, ambitioner och önskemål. Respekten för människan fordrar öppenhet och tolerans för individen.

Det samhälle blir omänskligt som frånhänder sig den dynamik som ligger i enskilda människors olikhet och den pluralism som skapas när olikheter får leva sida vid sida.

Enskilda människors idéer, initiativ och arbete måste tas till vara om Sveriges ekonomiska problem skall kunna lösas. Då måste också medborgarna ges en stark ställning som individer. Detta är viktigt för var och en i samhället. Det är inte viktigare för dem som redan i dag på grund av ekonomi, begåvning eller samhällelig ställning står starka gentemot andra. En förstärkning av den enskildes ställning gynnar framför allt dem som känner en hopplöshet inför möjligheten att påverka barnens skola, dem som inte kan eller vågar ta strid mot en myndighet som gör fel, dem som inte orkar eller vågar opponera sig mot en organisation och alla dem som på grund av att de inte känner lagen säkert inte heller känner säkerhet inför lagen.

Den frihet för den enskilde som vi förespråkar är varken en oinskränkt frihet eller den starkes frihet. Det är frihet att ta ansvar.

Den som är sjuk skall veta att han kan få vård men också att han kan få välja vård. Den som behöver stöd skall veta att han kan få stöd utan att han skall tvingas anpassa sig till en livsstil som prioriteras av politiker. Den som är sjuk, gammal eller handikappad och därför har behov av vård, omsorg och service skall inte därför omyndigförklaras. Tvärtom är det kanske då viktigare än någonsin att det finns goda möjligheter att välja mellan olika alternativ så att boendet, vården och servicen kan tillgodose den enskilda människans önskemål och behov.

Samhället bör vara så organiserat att alla medborgares frihet är en garanti för vars och ens trygghet. Där är staten stark men begränsad. Stark nog att stödja men begränsad för att inte styra den enskildes vardag. Stark att stå

emot påtryckningar men begränsad för att ge uttryck åt mångfald och pluralism. Det är med den inriktningen vi kan skapa ett samhälle av fria medborgare i en social gemenskap där stat och kommun inte bara garanterar den enskildes trygghet utan också värnar hans frihet.

Det moderna västerländska samhället såg sin födelse i att människor gavs fri- och rättigheter i egenskap av enskilda individer. Därmed lämnades åt historien de samhällssystem som byggde på att människors rätt var beroende av om de tillhörde ett skrå, ett stånd eller en bysamfällighet. Människan gavs sin huvudroll som individ, inte som en del i ett kollektiv. Därigenom lades grunden inte bara för demokratin och marknadsekonomin utan också för den respekt och tolerans som det öppna och fria samhället representerar.

I det samhälle som moderata samlingspartiet eftersträvar har människor rättigheter och friheter i egenskap av enskilda individer. Vi avvisar en samhällsutveckling som i praktiken innebär en återgång till forna tiders ordning där rättigheter och friheter var beroende av vilket kollektiv man tillhörde. Friheten och integriteten blir beroende av andras välvilja. Orden förlorar till slut sitt innehåll.

Moderata samlingspartiet anser att det är den enskilde medborgarens livsvillkor som skall stå i fokus för varje politiskt beslut. Vi menar att den enskildes rätt och integritet är förmer än olika myndigheters och organisationers intressen av effektivitet, kontrollkrav och s. k. övergripande planering. Det är därför nödvändigt både att öka friheten för de enskilda medborgarna och att stärka den enskildes integritet och oberoende gentemot de kollektiv – offentliga och andra – som blivit allt starkare under de senare decennierna. Men den enskildes frihet kan givetvis aldrig bli absolut. Den enskildes handlingsfrihet måste givetvis alltid begränsas av hänsynen till medmänniskan. Endast i ett samhälle där den enskilde har rätt att ta ansvar för sig själv och de sina kan ansvaret utvidgas till att också avse andra människor. Ytterst är det statens uppgift att se till att den enes frihet inte medför den andres ofrihet.

Denna ideologiska grund präglar de förslag som moderata samlingspartiet i olika motioner för fram till 1983/84 års riksdag. Många av våra förslag medför att den enskildes frihet ökar samtidigt som den politiska maktsfären minskar.

När vi föreslår besparingar i statens och kommunernas finanser gör vi det inte enbart av tvingande ekonomiska skäl utan också för att vi ser vissa av besparingarna i den offentliga sektorn som investeringar i enskildas skaparkraft och arbetsvilja.

När vi föreslår privatisering av offentlig verksamhet gör vi det inte bara för att skapa konkurrens och kostnadspress utan också för att ge den enskilde medborgaren det oberoende och den trygghet som valfrihet innebär. När vi föreslår minskningar av offentlig byråkrati gör vi det för att därmed öka de enskilda människornas frihet och beslutsutrymme.

Den enskilde har rätt att förvänta sig att myndigheter och olika

organisationer behandlar honom så som han förväntas behandla andra medborgare. Det medborgaren inte får göra skall inte heller tillåtas myndigheter, med mindre än att detta uttryckts i lag.

Det allmännas främsta uppgift måste bestå i att vara ett värn för den enskilde medborgaren. I denna motion lägger vi förslag om hur den enskildes ställning skall stärkas. Syftet är inte att ge en fullständig bild av moderat politik utan att visa på vikten av en genomtänkt politik som inom olika områden försvarar och stärker den enskildes frihet och integritet.

Våra ställningstaganden i olika sakpolitiska frågor framgår av skilda parti- och kommittémotioner.

Kollektivismen i det svenska samhället

Sverige har under lång tid präglats av en kollektivistisk samhällsutveckling. Den märks tydligast i det förhållandet att den offentliga sektorn nu disponerar ungefär 70 % av våra resurser. Genom den ökade kollektiviseringen har individuell skaparkraft trängts undan till förmån för ökad byråkrati.

Reaktionen har inte uteblivit. Den strömning som kom att kallas "den nya individualismen" har präglat den politiska debatten under 1970-talet och början av 1980-talet. Det parti som konsekvent tagit den enskildes ställning – moderata samlingspartiet – har också fått ett betydligt ökat väljarstöd under denna period.

Den intellektuella basen för den nya individualismen har manifesterats både inom det kulturella livet och i den ekonomiska debatten.

Raden av kulturpersonligheter som varnat för likformning, statiskt tänkande, kontrollsamhälle och byråkrati är lång. Det finns ingen anledning att betrakta varje beskrivning som sann. Det är inte heller kulturskaparens främsta ambition. Däremot finns det all anledning att ta intryck av mängden av varningsord.

Inom den ekonomiska debatten är det i dag få som förnekar marknads-ekonomins överlägsenhet som ekonomiskt system. Marknadsekonomin har givits ett intellektuellt erkännande, som dess värre inte påverkat den faktiska utvecklingen.

Människors krav på ökad frihet, att själva kunna välja form för barnomsorg, att kunna välja sjukvård, att få bestämma över eget husbyggnad och att i högre grad kunna forma den egna vardagen och framtiden har därför inte bara stöd i den allmänna opinionen. Den nya individualismen har en stark idémessig grund.

Ett tecken på den nya individualismens intellektuella framgång är att socialdemokraterna ansett sig nödsakade att påstå att t. o. m. socialistiska löntagarfonder stärker marknadsekonomin. Ett annat tecken är socialdemokraternas fåfänga försök att framställa sig som ett parti för frihet och decentralisering.

Socialdemokraterna sitter, till synes ohjälpligt, fast i en kollektivistisk samhällssyn. I praktisk handling värnar de mer om organisationers och myndigheters frihet och rätt än enskilda medborgares.

Och trots den nya individualismens framgångar är kollektivismen – tron på att mänskliga problem bäst löses på kollektiv bas – så stark att medborgarnas rimliga krav på att själva få ta mer ansvar kallas för "den nya egoismen".

Enligt moderata samlingspartiets uppfattning finns det ingen egoism i viljan att som självständig medborgare ta ett större ansvar för sig och de sina. Den nya egoismen finns snarare hos dem som inom olika kollektiv och myndigheter värnar om att få behålla den befintliga makten att bestämma över andra.

Kollektivismens grepp

Kollektivismens grepp över det svenska samhällets struktur är betydande. En stor del av välfärden finansieras kollektivt genom skatter. Därigenom minskar möjligheten för den enskilde att genom sin efterfrågan själv avgöra innehållet och kvantiteten i en stor del av den välfärd som erbjuds.

Inom betydande och viktiga områden som barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg råder i praktiken offentliga monopol. Frånvaron av konkurrens omöjliggör valfrihet inom de områden som kanske är de mest angelägna för människor.

Mängden av lagar och regler är ett uttryck för kollektivets vilja att reglera den enskildes vardag och livsvillkor. Mängden av bestämmelser påverkar därför direkt den enskildes frihet till fördel för kollektivets makt, samtidigt som de försvårar decentralisering och flexibilitet.

Även andra kollektiv än de offentliga har fått ökad makt och betydelse. Organisationer av skilda slag har fått ökad makt och representerar enskilda människor. Därigenom har den enskildes ställning som individ försvagats.

Korporativismen har kommit att få ett starkt grepp om det svenska samhället. Utredningsväsendet, de statliga verkens styrelser, MBL inom den offentliga liksom inom den privata sektorn samt partssammansatta domstolar är några exempel bland många andra på hur organisationer fått inte bara det inflytande som hör var och en till i ett öppet samhälle utan också en offentlig ställning som till stora delar kolliderar med demokratins krav på att medborgarna skall företrädas av representanter valda i fria val.

Kollektiviseringen av det svenska samhället lämnar alltför litet åt den enskilde att bestämma över. Friheten är inte stor om man vill ha en annan skola åt sina barn, vill välja en annan barnomsorg, vill bygga ett egenhändigt ritat hus, vill servera glass på en badstrand eller vill bestämma själv hur och var man skall bo. Om man inte vill vara med i den organisation som givits laglig rätt att representera en är den enskildes frihet heller inte stor. Inom område efter område står individen i beroende till kollektiven, trots att det borde vara tvärtom. Det är detta som den nya individualismen reagerar mot.

Kollektivismen hotar integriteten

Kollektivismen hotar den enskildes integritet. När välfärden utformas så att den enskilde står i beroende till stat och kommun skapas krav på uppgifter, insyn och kontroll.

Kollektivismen skapar ett behov av statistik och kunskap om den enskilde för att framtiden skall kunna planeras. Det kräver uppgifter om den enskildes privatliv.

Kollektivismen skapar en föreställning hos medborgare och myndigheter att kollektivets intressen går före den enskildes rätt. Som en följd därav anses uppgifter om den enskilde vara något det offentliga nästan automatiskt har rätt till. Vi delar inte denna inställning. Det är viktigare att hävda den enskildes rätt än olika kollektivs intressen. Det är den enskilde medborgaren som har den främsta rätten att bestämma över vem som skall förfoga över uppgifter om den egna personen.

Det är mot denna bakgrund som debatten om datorer och dessas hot mot integriteten skall ses. Datasystemen är i detta sammanhang en sorts välfärdssystemets informationssystem.

I ett fritt och öppet samhälle innebär datorer inget hot mot den enskildes integritet. I ett slutet och kontrollerat samhälle kan datorerna betjäna dem som vill kontrollera och övervaka medborgaren.

Därför skall inte arbetet för att värna om människors integritet leda till teknikfientlighet och restriktioner för ny teknik. I stället är det den enskildes rätt och frihet som skall hävdas.

Det saknas inte exempel på hur enskilda människors integritet är i fara:

En offentlig utredning föreslår att en enskild myndighet skall ges rätten att själv bestämma över om samkörningar av känsliga personregister skall tillåtas. En kronofogdemyndighet bedriver flygspaning mot medborgarna. Försök diskuteras, som innebär att posten skall rapportera sina kunders förlängningar av tillfälliga adressändringar. Kvinnor utfrågas var de tillbringar sin dygnsvila. En statlig kommission föreslår att i vissa fall skall den enskilde tvingas bevisa sin oskuld för att betraktas som hederlig. Två unga kvinnor ställs i praktiken rättslösa mot en kommun som vill stämpla dem som prostituerade. Fastighetstaxeringen genomförs genom att den enskilde får redovisa innehållet i sitt hem. Datasamkörningar av personregister ökar. Privata företag skall tvingas lämna ut ytterligare uppgifter om den enskilde till nya samkörningar. Kommuner ställer inträngande frågor till skolbarn och till daghemsföräldrar. Uppgifter om inkomst önskas samkörda med mantalskrivnings- och sjukförsäkringsregister. Enskilda medlemmar utesluts ur ett fackförbund för att de vill studera på fritiden. Fackliga register önskas samkörda med skatteregister. Myndigheter planerar för stora datorbaserade folkräkningar. Enskilda som vill lämna ett fackförbund vägras utträde. Kollektivanslutningen till det socialdemokratiska partiet fortgår. Fackliga

organisationer agerar polis mot små- och enmansföretag. Enskilda hyresgäster tvingas betala ersättning till en organisation de inte vill vara medlemmar i. Kommissionen mot ekonomisk brottslighet föreslår en lång rad nya samkörningar av personregister. Friheten att starta och driva företag inskränks av fackliga organisationers vetorätt, fackliga avtal och fackliga blockader. Statliga myndigheter uppmanas att ange misstänkta medborgare och vidarebefordra uppgifter om den enskilde till andra myndigheter. Exempel skulle kunna göras fler.

Moderata samlingspartiet anser att det är oundgängligen nödvändigt att inom politikens alla områden stärka den enskildes ställning gentemot offentliga myndigheter och olika organisationer. Riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

En fri ekonomi

En fri ekonomi är en förutsättning för välfärd och full produktiv sysselsättning. En fri ekonomi är dock mer än så. Marknadsekonomi, som vi känner den, är också en förutsättning för demokrati och frihet. Ingenstans där marknadsekonomi avskaffats har friheten och demokratin kunnat fortleva.

Skälet till detta är uppenbart. När ägandet, kreditgivningen och produktionsmedlen samlas hos politiska instanser uppstår en anpassning till de politiska värderingar som präglar dessa. Pluralismen och olikheten byts ut mot likformighet.

En sammanslagning av den ekonomiska och den politiska makten ger makthavarna en total makt, som gör all opposition beroende av de styrandes välvilja. Några formella inskränkningar av demokratin behövs inte för att demokratins vitalitet då skall gröpas ur inifrån.

När det inte finns kommersiella vägar att finansiera en ny tidning blir det den politiska makten som ensam avgör pressens ekonomiska förutsättningar. Pressen blir helt beroende av dem som har som främsta uppgift att kontrollera.

Statens förmåga att oväldigt värna de enskilda människornas rätt försvagas om den överallt har egna ekonomiska intressen att hävda.

När den ekonomiska makten förs samman med den politiska, minskas utrymmet för olikhet. I stället måste människor anpassa sig. I den processen växer det fram en planering för den enskildes liv och en kontroll över hans göranden och låtanden som leder till ofrihet.

Marknadsekonomins vitalitet är nödvändig för välfärd och ekonomisk tillväxt. I annan partimotion redovisar vi utförligt de åtgärder som enligt vår mening är nödvändiga för att uppnå balans i statens finanser och för en återupprättad marknadsekonomi. Här visar vi enbart på några av marknadsökonomins funktioner som gör den nödvändig i ett samhälle där den enskildes integritet och frihet värnas.

Den fria konkurrensen och avtalsfriheten ger de enskilda medborgarna möjlighet att välja mellan olika varor och tjänster – utan att styras av någon annan – och att själva fatta de beslut som fortlöpande tas i en ekonomi. Marknadsekonomin ger därmed medborgarna en suverän ställning som inget annat ekonomiskt system kan ge dem. I marknadsekonomin är beslutsfattandet spritt till varje enskild konsument. Konsumenten är stark i marknadsekonomin till skillnad från där ingen valfrihet och ingen konkurrens finns.

Friheten att starta företag är en omistlig del i marknadsekonomin. Just genom möjligheten att pröva olika idéer skapas inte bara pluralism utan också nytänkande och utveckling. Möjligheten att genom eget initiativ skapa sig en försörjning är en rättighet som borde vara självklar. Inskränkningar i näringsfriheten kan inte utan mycket tungt vägande skäl och efter särskild prövning accepteras. Det finns många exempel på skilda slag av etableringskontroll som bör avskaffas. Några av dem beskrivs nedan.

Kommunikationssektorn kännetecknas av åtskilliga regleringar och monopol som är oförenliga med näringsfriheten. Ett av de mer uppenbara exemplen är regleringen av taxitrafiken. När t. ex. ett taxiföretag i Stockholm nekades rätten att använda sig av en egen växel förvägrade man också företaget rätten att konkurrera med service åt sina kunder. Varken trafiksituationen eller passagerarnas villkor kan sägas ha förbättrats på detta sätt. Vi anser att den som önskar bedriva taxitrafik – under de regler och åtaganden som givetvis måste gälla för yrkesmässig passagerartrafik – också skall få göra det. Regleringen av såväl taxitrafiken som andra viktiga kommunikationsområden bör liberaliseras.

För tandläkare råder i dag etableringskontroll. För den enskilde tandläkaren innebär detta en begränsning i möjligheten att få välja var han eller hon skall arbeta. Etableringskontrollen medför också en betydande svart marknad i handel med praktiker. En konstgjord arbetslöshet uppstår. I annan motion redovisar vi utförligt skälen för ett avskaffande av etableringskontrollen för tandläkare.

Sjukförsäkringssystemet innebär en begränsning av möjligheten att erbjuda patienter vård i enskild regi. Varken patienter eller sjukvårdshuvudmän har något att vinna på denna begränsning av näringsfriheten. Vi anser att alla privata vårdgivare som uppfyller kompetenskraven skall ha rätt att ansluta sig till den allmänna försäkringen med en för nyetablering och drift erforderlig taxenivå. Ersättningen från försäkringssystemet bör utgå så att offentlig och fristående sjukvård får likvärdiga ekonomiska villkor.

Förbudet mot nybyggnad av djurstallar försvårar en sund konkurrens inom jordbruket. Det innebär för den enskilde jordbrukaren en inskränkning inte bara i näringsfriheten utan också av möjligheten att driva ett lönsamt jordbruk. Problemet med överproduktion måste lösas genom andra åtgärder, bl. a. genom förändringar i prissystemet. Den enskilde jordbrukaren måste kunna vidta de åtgärder som ett rationellt och lönsamt jordbruksfö-

företag kräver och som näringsfriheten bör ge honom rätt till. Förbudet mot investeringar i nya djurstallar bör därför upphävas av riksdagen.

Jordförvärvslagen har kommit att användas som ett sätt att inskränka både näringsfriheten och egendomsrätten. För den som vill överta en jordbruksfastighet är lagen i många fall ett hinder. För den som vill sälja en jordbruksfastighet innebär lagen en avsevärd urholkning av egendomsrätten. Jordförvärvslagen bör ändras så att både den enskilde säljarens och köparens ställning stärks.

Prövningen av utskänkningstillstånd för restauranger har kommit att användas som ett medel för etableringskontroll. I många kommuner har fackliga organisationer i praktiken vetorätt mot nya etableringar. För rättssäkerheten är det utomordentligt viktigt att sådan prövning sker enbart utifrån alkoholpolitiska hänsyn och enligt utskänkingslagen.

De principer som präglar det svenska rättsväsendet ställer krav på att ingen skall behöva bevisa sin oskuld för att inte betraktas som skyldig till brott. Vi vänder oss därför mot förslag som förts fram med anledning av debatten kring ekonomisk brottslighet. Vi avvisar förslag om "företagarkörkort" eller "företagarlicens". Friheten att starta företag skall inte berövas hederliga medborgare. Kampen mot den ekonomiska brottsligheten skall riktas mot dem som är skyldiga till brott, inte mot dem som är oskyldiga.

Fler och fler lagar och regler drabbar laglydiga medborgare i stället för dem lagarna riktas mot. Fler lagar leder inte till färre lagbrott utan i stället till ökad byråkrati för den hederlige företagaren och fler lagbrott av den ohederlige.

I samband med den nya grundlagen diskuterades ingående frågan om grundlagsskyddad näringsfrihet. Argumenten mot har framför allt baserats på praktiska svårigheter. Vi anser emellertid att näringsfrihetens betydelse är så central i en marknadsekonomi att den bör skyddas i grundlag.

Detta gäller också egendomsrätten. Rätten att äga är nödvändig för mångfalden, rättssäkerheten och medborgarnas oberoende och trygghet. Den enskildes integritet och oberoende ställer krav på att eventuella inskränkningar i egendomsrätten måste ha ett klart stöd i lagstiftning. Den enskildes egendomsrätt skall inte kunna inskränkas som ett resultat av politiska värderingar. I andra länder har egendomsrätten givits ett starkare skydd än i Sverige. I annan motion redovisar vi utförligare motiven för en grundlagsfäst näringsfrihet och egendomsrätt samt former för hur detta skall ske.

Moderata samlingspartiet har länge visat på vägar för hur ägandet kan spridas. Möjligheten att spara till och äga en egen bostad bör förstärkas. Det framgångsrika skattefondssparandet bör återinföras. Företagsanknutna vinstdelningssystem är ett reellt sätt att sprida ägandet bland de anställda i företagen. Lägre marginskatter lämnar större utrymme för sparande och gör det också ekonomiskt meningsfullt. Enklare regler för reavinstbeskattningen underlättar för den enskilde att spara i aktier. Ett avskaffande av

dubbelbeskattningen på aktier är ytterligare ett sätt. Exempen kan mångfaldigas.

Det enskilda ägandet är av avgörande vikt för att säkerställa medborgarnas oberoende. Ett spritt ägande ger en vidare bas för marknadsekonomins mångfald och förnyelse. Det ger medborgarna en personlig trygghet som offentliga insatser aldrig kan ge. Det innebär en större möjlighet för enskilda att starta företag. Det ger individen den handlingsfrihet som vi anser bör vara ett ekonomiskt-politiskt mål av samma övergripande karaktär som ekonomisk balans, full sysselsättning och stabilt penningvärde.

Moderata samlingspartiet anser

- att en fri marknadsekonomi är en nödvändig grund för demokratin och för respekten för den enskildes frihet och integritet,
- att kommunikationssektorn skall liberaliseras,
- att etableringskontrollen för näringsutövare i princip skall avskaffas,
- att privata vårdgivare skall arbeta under likvärdiga villkor med den offentliga sjukvården,
- att förbudet mot nybyggnad av djurstallar skall upphävas,
- att jordförvärvslagen skall förändras så att den enskilde säljarens och köparens ställning stärks,
- att endast alkoholpolitiska hänsyn skall påverka prövningen av utskänkningstillstånd,
- att näringsfriheten och egendomsrätten skall grundlagsskyddas, samt
- att ett spritt enskilt ägande skall vara ett av huvudmålen för den ekonomiska politiken.

Den enskilde och välfärden

Allt fler i Sverige har svårigheter att klara sig på sina arbetsinkomster. För att få ekonomiskt bistånd från det allmänna förutsätts att man hos den eller de myndigheter som beviljar stöd redovisar sin situation ingående. De hjälpsökandes integritet och självständighet blir kringskuren och självkänslan urholkas. Ju fler som får försörjningsproblem, desto större blir kollektivets inflytande. Politikernas makt ökar och byråkratin sväller. Den enskilda människan kommer i kläm.

I den socialistiska politiken finns föga utrymme för den enligt vår mening nödvändiga insikten att de politiska besluten skall syfta till fria och självständiga samhällsmedborgare. Den socialdemokratiska regeringens skatte- och bidragspolitik leder till motsatsen. I synnerhet får barnfamiljerna sitta emellan.

Att svenska barnfamiljer lever under besvärliga ekonomiska förhållanden beror inte i första hand på arbetslöshet och låga löner utan på att familjerna beskattas utan hänsyn till försörjningsbördan.

Skatten på en inkomst är lika hög oberoende av om en familj har inget eller många barn och oberoende av om de har höga kostnader för barntillsyn eller

inga kostnader alls. Genom den starkt progressiva statliga skatteskalan tar inkomstskatten mestadels 30-50 % mer ju ojämnare inkomsten är fördelad inom hushållet. Hårdast slår den för dem som huvudsakligen lever på en enda inkomst. Samtidigt blir hemarbete på heltid eller kort deltid vanligare ju fler barnen blir. Att skatten på en och samma hushållsinkomst stiger med barnantalet är därför dagens bistra verklighet, i bjärt kontrast till talet om skatt efter förmåga.

I syfte att styra familjen mot förvärvsarbete för båda föräldrarna och kommunal omsorg om barnen har således utformats ett skattesystem som står i klar motsättning till kravet på den enskilda familjens integritet. Inkomstskatten tar ingen hänsyn till den ekonomiska bärkraften, tvärtom.

Straffbeskattningen av barnfamiljerna har tvingat fram ett allt större beroende av inkomstprövade bostadsbidrag, existensminimibidrag och socialbidrag, vilket skapat en "fattigdomsfälla" för många barnfamiljer. Hur de än bär sig åt kan de inte av egen kraft förbättra sin situation. Att hindra barnfamiljerna från att genom eget arbete förbättra sin standard och i stället göra dem alltmer beroende av bidrag är på olika sätt demoraliserande. Den enskildes ansvarskänsla motverkas. Familjegemenskapen blir svagare när allt färre problem kan lösas inom familjens ram. Vidare inbjuder de orättvisa skatte- och bidragssystemen till fiffel, fusk och skenskilmässor med åtföljande krav på kontroll och insyn i privatlivet.

Samkörning av olika dataregister med personuppgifter blir allt vanligare för att kontrollera olika inkomstuppgifter. Det är ingen tillfällighet att en lång rad kommuner vill samköra personuppgifter avseende sjukförsäkringsgrundande inkomst med inkomstuppgifter som används för att bestämma barndaghemstaxor.

Förespråkare för ökad övervakning försvarar kontrollapparatusens utbyggnad med att kontroller aldrig skadar de hederliga medborgarna. Mot detta finns två vägande invändningar. För det första är alltid kontrollåtgärder av den typ som nu mer och mer börjar införas i vårt land behäftade med risker för att oskyldiga kan komma att misstänkas för olagligheter. Dataregister är inte så sällan behäftade med felaktigheter.

För det andra – och detta är än viktigare – har den politiska majoriteten brutit mot grundläggande principer i ett fritt samhälle, när den låtit den politiska sfären alltmer tränga in på områden som skall vara fredade för politik och politiska majoritetsbeslut. Önskan att styra familjernas arbetsfördelning och omsorg om i första hand de mindre barnen har tagit överhand.

Effekterna syns nu inte minst i framväxten av övervaknings- och kontrollsamhället, som egentligen ingen borde vilja ha. Enda sättet att vända utvecklingen är att ändra skatte- och bidragsreglerna. Samtidigt måste konkurrens med den kommunala och landstingskommunala servicesektorn välkomnas.

Nedan anges några av de åtgärder som krävs för att den politiska sektorn återigen skall ges den begränsade dimension som är förenlig med individers och familjers fria val av livsform.

Skall familjepolitiken verkligen innebära ett stöd, en trygghet och en bättre utjämning mellan en familjs olika åldrar – inte främst ett instrument att dirigera barnfamiljerna med – måste vid beskattningen hänsyn tas till barnfamiljernas sämre ekonomiska bärkraft. Beroendet av inkomstprövade bidrag eller existensminimibidrag med dess hårda marginaleffekter och av socialbidrag med dess ofta förödande konsekvenser för självkänslan skulle starkt minska.

Vård av barn måste alltid betraktas som ett värdefullt arbete, oberoende av om det utförts av föräldrarna eller av en privat eller kommunal ersättare. Det barnomsorgsstöd som bedöms erforderligt bör fördelas så att det ger familjerna trygghet och valfrihet, inte efter var barnen vårdas.

Föräldrarna måste myndigförklaras genom att betros med att själva kunna avgöra arbetsfördelningen sinsemellan. Detta kräver en mer proportionell skatt, som inte som nu styr föräldrarnas inbördes arbetsfördelning.

Med en sådan grundläggande rättvisa i botten skulle stödet betydligt bättre kunna inriktas på dem som har störst behov av det allmännas insatser, inte till att tvinga familjerna att leva efter föråldrade jämlikhetsdoktriner eller under ett ofta förödmjukande bidragsberoende.

I en särskild partimotion redovisar vi utförligare motiv för och förslag till förändringar av familjepolitiken.

Inom sjukvård och äldreomsorg bör varje möjlighet tas till vara att stärka den enskilde patientens valfrihet och integritet. Med hjälp av den allmänna försäkringen bör privat sjukvård göras tillgänglig för patienterna på samma ekonomiska villkor som offentlig sjukvård och försäkringens etableringsbegränsningsregler upphävas.

Vi avvisar bestämt den socialdemokratiska regeringens planer på att ytterligare inskränka arbetsmöjligheterna för privata vårdgivare.

Moderata samlingspartiet anser

- att den enskilde genom sina arbetsinsatser själv skall kunna påverka sin inkomst efter skatt och eventuella bidrag,
- att skattereglerna måste ändras så att de blir förenliga med principen skatt efter bärkraft,
- att samma bidragsregler bör gälla för privat barnomsorg som för den kommunala, samt
- att ytterligare inskränkningar i arbetsmöjligheterna för privata vårdgivare skall avvisas.

Den enskilde och rättssäkerheten

I ett rättssamhälle har staten som sin viktigaste uppgift att slå vakt om den enskildes rätt och integritet.

Det är lika viktigt att slå vakt om den enskildes rätt gentemot staten själv som gentemot andra individer och organisationer. I uppgiften att värna den enskildes rätt ställs i själva verket starkare krav på att rättssäkerhetens principer upprätthålls i konflikter mellan individ och stat, eftersom staten också fungerar som dömande part. Brott gentemot det offentliga får inte bedömas som allvarigare än motsvarande brott mot enskilda medborgare. Snarare är det angelägnare att staten värnar enskildas rätt än sin egen, eftersom den enskilde befinner sig i en svagare position än vad staten gör.

Principen att var och en skall betraktas som oskyldig tills motsatsen bevisats får inte frånträdas av det skälet att det misstänkta brottet riktar sig mot det offentliga. Vi avvisar därför de förslag till omvänd bevisbörda i vissa mål som föreslagits av kommissionen mot ekonomisk brottslighet.

Kontroll och förhör av enskilda medborgare skall grundas på att misstanke om brott föreligger. Allmänna lösliga påståenden eller uppfattningar får inte ligga till grund för polisiära åtgärder. Spaningsarbete får inte bedrivas så att enskilda medborgare utan att vara misstänkta för brott tvingas bevisa sin oskuld.

När en kronofogdemyndighet utnyttjar flygspaning och videokameror samt deltar i poliskontroller för att kontrollera om den hejdade bilisten fullgjort sina skulder är detta ett uttryck för en överhetsattityd, som inte hör hemma i ett samhälle där myndigheterna är till för medborgarna och där rättssäkerheten härskar. Moderata samlingspartiet avvisar den typen av spaningsmetoder. Det finns ytterligare ett skäl för detta. Myndigheters kontakter med medborgarna får inte vara baserade på tekniska kontrollinstrument. Inte minst i sådana känsliga ärenden som t. ex. kronofogdemyndigheter hanterar, är det av vikt inte bara att rättssäkerheten respekteras utan också att det finns utrymme och flexibilitet att ta mänskliga hänsyn. Samkörningar av dataregister med olika typer av uppgifter är lockande att använda som ett medel att kontrollera medborgarnas hederlighet. Sådana samkörningar innebär dock ingrepp i den enskildes integritet. De innebär att personuppgifter används till annat än vad de avsetts för. De ger myndigheter och myndighetspersoner en inblick i människors privatliv. De kan också skapa en betydande rättsosäkerhet. Kvaliteten på olika dataregister varierar, definitionen på olika begrepp varierar, uppgifternas tillkomst i tiden varierar. Detta medför att samkörningar lätt kan redovisa avvikelser mellan samma typ av uppgifter i olika register. Det kan då ankomma på den enskilde att utan att vara misstänkt för brott förklara avvikelserna. På så sätt skapas en omvänd bevisbörda som är betungande för den enskilde, eftersom datorns förmåga att registrera och bevara uppgifter överträffar den enskildes. Detta gäller inte minst uppgifter som ligger bakåt i tiden.

Av detta skäl och av hänsyn till respekten för den enskildes integritet avvisar vi principiellt en kontroll av medborgarna som bygger på datasamkörningar. Sådana kan skapa ett förhållande mellan myndigheter och

enskilda som inte är förenligt med moderat samhällssyn. Det är medborgarna som skall kontrollera det offentliga – inte tvärtom.

Aktuella förslag till samkörningar i kontrollsyfte är bl. a. att låta skattemyndigheter få tillgång till bankernas dataregister över personkonton för att samköra dessa med taxeringsmyndigheternas register. Kommissionen mot ekonomisk brottslighet har fört fram en lång rad andra förslag till kontroll av medborgarna genom datasamkörningar. Förutom att samkörningar framkallar undanmanövrar hos dem som har något att dölja innebär de ett intrång i den enskildes integritet. De baseras på den felaktiga föreställningen att medborgare skall betraktas som potentiella lagbrytare tills antingen kontroll eller egen redovisning visat motsatsen.

Lagstiftningen måste vara så överblickbar och så formulerad att den enskilde medborgaren själv skall känna till lagarna och kunna förstå de lagar som han eller hon väljer att sätta sig in i. Vi är väl medvetna om de svårigheter som här föreligger. Kravet på överblickbarhet bör föranleda en restriktivitet vad gäller stiftande av nya lagar liksom en genomgång av nu gällande lagstiftning. Regeringen bör genomföra en översyn av framför allt de lagar som berör enskilda i deras egenskap av privatpersoner samt till riksdagen lägga förslag till hur en förenkling av dessa kan ske.

Den utvidgade generalklausulen mot skatteflykt är ett exempel på en lag vars omfattning varken lagstiftarna eller de enskilda medborgarna känner. Lagen skapar rättsosäkerhet för den enskilde genom att till synes lagliga handlingar kan komma att betraktas som olagliga och genom att motparten – staten – också är den dömande parten.

Bevissäkringslagen ger myndigheter vittgående befogenheter att genomföra husrannsakan och beslagta egendom som sätter den enskildes rätt på undantag. Vi anser att lagen skall ersättas med en ny lag som ger den enskilde en starkare ställning.

Den s. k. angiverilagen har givits en ny utformning, men inte heller med nuvarande lydelse kan vi acceptera dess innehåll. Det kan inte vara rimligt att av privatpersoner kräva bokföring och uppgiftsrapportering som gränsar till vad som krävs i professionell verksamhet. Angiverilagen bör därför avskaffas.

Den kommunala förköpsrätten innebär att en kommun ges en exklusiv ställning som köpare av fastigheter, eftersom den medger att en kommun går in och bryter ett avtalat köp. Den stärker ytterligare kollektivets makt på individens bekostnad. Den stimulerar till socialisering av mark och fastigheter. Det strider mot rättsäkerheten att skilda köpare inte behandlas likvärdigt. Lagen om kommunal förköpsrätt bör därför avskaffas.

Mark- och konkurrensvillkoren försämrar möjligheterna för enskilt byggande. De ger kommunerna möjlighet att bedriva kommunal planushållning. I praktiken har villkoren därigenom försvårat byggande i privat regi. Detta har minskat konkurrensen inom byggsektorn och därmed lett till högre kostnader och mindre konsumentstyrd produktion. Den minskade

konkurrensen leder till högre kostnader samt mindre valfrihet för de boende och mindre utrymme för privata initiativ. Mark- och konkurrensvillkoren ger kommunerna ett rättsligt övertag gentemot de enskilda som strider mot kravet på att alla skall behandlas lika inför lagen. Mark- och konkurrensvillkoren bör därför avskaffas.

Enskilda personer får i dag betala rättegångskostnaderna i skattemål oavsett om de vinner målet eller ej. Vi anser att möjligheterna att ersätta den enskilde för dennes rättegångskostnader i de fall hans talan vinner bifall skall utredas.

Den enskilde måste kunna lita på att de uppgifter om sina personliga förhållanden som han lämnar till skattemyndigheterna inte blir offentliga. Sekretesslagen bör ändras så att detta tillgodoses.

Rättssäkerheten kräver att det är lagar och inte olika partsintressens styrka som avgör rättsliga mål. Inom arbetsmarknaden och hyresmarknaden finns i dag partssammansatta domstolar. När den enskilde kommer i konflikt med den part som han eller hon förutsätts vara representerad av finns det ingen som för den enskildes talan. Partssammansatta domstolar innebär att man i praktiken erkänner att partsintressen skall påverka rättskipningen. Av rättssäkerhetsskäl och för att motverka parallella rättssystem bör tvister mellan medborgare sinsemellan eller mellan enskilda och organisationer handläggas i vanlig domstol. Behovet av de partssammansatta domstolarna och deras funktion bör övervägas.

Moderata samlingspartiet anser

- att principen skall vara att var och en betraktas som oskyldig till dess att motsatsen bevisats,
- att datasamkörning och teknisk spaning som ett sätt att kontrollera medborgarna i princip skall avvisas,
- att en översyn skall göras av de lagar som framför allt berör enskilda i deras egenskap av privatpersoner i syfte att förenkla lagarna,
- att generalklausulen i skattelagstiftningen skall avskaffas,
- att bevissäkringslagen ersätts med en ny lag som ger den enskilde en starkare ställning,
- att den s. k. angiverilagen skall avskaffas,
- att den kommunala förköpsrätten skall avskaffas,
- att mark- och konkurrensvillkoren skall avskaffas,
- att möjligheterna att ersätta den enskilde för dennes rättegångskostnader i de fall hans talan vinner bifall skall utredas,
- att sekretesslagen ändras så att uppgifter om den enskildes personliga förhållanden i taxeringsprocessen skyddas, samt
- att tvister mellan medborgare sinsemellan eller mellan enskilda och organisationer bör handläggas i vanlig domstol.

Den enskilde och massmedia

Ett fritt samhälle värnar yttrande- och informationsfriheten. Den enskildes rätt att sprida och motta information tillhör demokratins hörnstenar. Media skall stå fria från den offentliga makten i den enskilde medborgarens tjänst.

Etableringsfriheten är i vårt land grundlagsskyddad i fråga om tryckta skrifter. Vem som helst har rätt att i tryckt skrift ge till känna vad som helst med de exklusiva undantag som tryckfrihetsförordningen anger.

Radio-TV-monopolet bryter principen om etableringsfrihet. Det brukar motiveras med att en helt fri rätt att sända radio- och TV-program inte är möjlig tekniskt sett. Begränsningar av detta slag kan emellertid aldrig anföras som stöd för att det sändningsutrymme som ändå finns skall vara reserverat för en enda företagsgrupp under statens direkta kontroll.

Radio-TV-monopolet bör således brytas. Etableringsregler måste friställas som – med de tekniska restriktioner som finns – bringar etermedia så nära tryckfrihetsförordningens motsvarande etableringsfrihetsregler som möjligt.

Några tekniska argument för etableringsbegränsningar i fråga om kabelmedia kan inte uppställas. En på tryckfrihetsförordningen baserad rätt såväl att anlägga kabelnät som att sända bör därför införas utan dröjsmål.

I yttrandefrihetsutredningens nyligen avlämnade förslag Värna yttrandefriheten klarläggs att reklambudskap i princip inte är av annan karaktär än andra budskap. Reklamen bör således skyddas av tryckfrihetsförordningen och av en ny yttrandefrihetsgrundlag. En i sak svårförsvärbar eftergift gör utredningen genom att öppna för reklamförbud i radio och television.

Moderata samlingspartiet har länge hävdat den ståndpunkt yttrandefrihetsutredningen ger uttryck för i huvudfrågan, nämligen att också reklam skall vara grundlagsskyddad. Utifrån en sådan grundsyn är det ohållbart att exkludera vissa media där grundlagen plötsligt inte skall anses gälla. Dagens reklamförbud för Sveriges Radio-koncernen bör mot denna bakgrund upphävas.

De nya medier som nu håller på att få sitt genombrott – video, kabel-TV, text-TV, teledata och satellit-TV – får inte bli medier i den offentliga maktens tjänst. I stället skall de ges sådana arbetsvillkor att de kan tjäna den fria opinionsbildningen och medverka i den kritiska samhällsdebatten. Medias uppgift är inte att ge möjlighet att genomdriva snäva kulturpolitiska önskemål från den politiska majoritetens sida utan att bidra till att informationsförmedling och kulturskapande sker oberoende av den politiska makten.

Moderata samlingspartiet anser

att media skall stå fria från den offentliga makten,
att radio- och TV-monopolet skall brytas,

att en på tryckfrihetsförordningen baserad rätt att anlägga kabelnät bör införas, samt
att förbudet mot reklam i radio och TV skall upphävas.

Lika för kvinnor och män

Respekten för den enskilde medborgarens integritet kräver att han eller hon i all myndighetsutövning och i alla kontakter med det offentliga i första hand betraktas som en individ, oavsett kön.

Barnomsorgen är en viktig del i dessa förutsättningar. För den normala familjen fungerar dagens system så att om man av något skäl inte har plats i den kommunala barnomsorgen är man hänvisad till att själv, utan någon form av stöd, svara för barntillsynen. Detta görs antingen till mycket höga kostnader, vilka till följd av skattesystemet kan bäras av få, eller genom att den ena maken stannar hemma. Så länge detta oftast är kvinnan innebär därför bristen på alternativ att barnomsorgens ekonomiska förutsättningar blir ett hinder för jämställdhet.

Kvotering vid antagning till utbildning innebär att den enskildes kön blir viktigare än de individuella meriterna och förutsättningarna. Detta är oförenligt med en reell jämställdhetspolitik.

Samma sak gäller vid tillsättande av offentliga tjänster och ledamöter i offentliga utredningar. Varje individ har rätt att kräva att få bli bedömd på grundval av sina meriter och förutsättningar.

Föräldraledigheten får inte utformas så att familjen påtvingas ett beslut om vem som skall utnyttja den. Föräldrarna sinsemellan är inte bara mer skickade att bedöma vem som bör ta ut föräldraledigheten, de är också i sin rätt att själva få avgöra detta, utan inblandning från riksdag och regering. Respekten för föräldrarnas och familjens integritet kräver att sådana beslut fattas inom familjen.

Moderata samlingspartiet anser
att de olika ekonomiska förutsättningarna för skilda typer av barnomsorg är ett hinder för jämställdhet mellan könen,
att könskvotering till olika utbildningsvägar är oförenlig med en politik för jämställdhet mellan könen,
att ingen könsdiskriminering får ske vid tillsättande av offentliga tjänster och offentliga utredningar, samt
att kvoteringar för föräldraledighet inte skall göras.

Den enskilde och byråkratin

Under 1970-talet stiftades eller ändrades en lag var åttonde timme.

Mängden av lagar, regler och planer skapar en tröghet och en stelhet i samhällsstrukturen. Den enskildes möjlighet att med egna medel påverka sin egen vardag och med egna insatser ha inflytande över samhällsutvecklingen minskar. I stället ökar behovet av offentlig planering.

Den statliga och kommunala planeringen består i princip av nivåplanering, t. ex. länsplanering, och sektorsplanering, t. ex. barnomsorgsplanering och bostadsförsörjningsplanering.

Nivå- och sektorsplanering ökar riskerna för stora felsatsningar. Fel i prognoserna eller i analysen får en utomordentligt stor genomslagskraft. Detta får i sin tur två negativa konsekvenser.

För det första försöker planerare och politiker kräva bättre styrmöjligheter för att samhällsplaneringen skall underlättas. Samtidigt skapar planeringens misslyckande än mer krav på planering och kontroll. Allt fler beslut förs därigenom bort från de enskilda människorna för att avgöras genom kollektiva beslut.

För det andra kräver planerna mer och mer utbyggda system för att kartlägga enskilda människors och företags förhållanden för att, som man tror, förbättra prognoserna. Kraven har under senare år börjat gälla heltäckande datasystem, typ Fobalt.

Moderata samlingspartiet anser att om föreskrifter om obligatorisk kommunal planering skall finnas, bör dessa ges i lag. Statliga myndigheter skall endast ha rätt att utfärda rekommendationer. Om sådana utfärdas skall det klart framgå att det är fråga om rekommendationer.

Krav eller näst intill krav på sektorsplanering finns bl. a. i följande lagar:

- Bostadsförsörjningslagen om kommuners ansvar att upprätta och fastställa bostadsförsörjningsprogram.
- Socialtjänstlagen om barnomsorgsplanering.
- Folkhjälpnämndens lag om folkhjälpnämndens plan.
- Lagen om psykiskt utvecklingsstörda och omsorgsplanering.
- Lagen om statsbidrag till kommersiell service i glesbygd.

Kommunernas verksamhet skulle med största sannolikhet bättre anpassas till de lokala förhållandena om behovet av planering avgjordes av dem själva. Vi anser därför att de ovan nämnda lagarna bör ändras i syfte att avskaffa kraven på planering. Samhällets planeringskostnader reduceras och behoven av heltäckande datasystem minskar samtidigt som den kommunala verksamheten förenklas.

Länsplaneringen utgör ett exempel på statlig nivåplanering. Länsprogrammen skall innehålla myndigheternas bedömningar av hur arbetet skall bedrivas i länet för att målen för länsutvecklingen skall infrias. Det går emellertid inte att formulera enkla mål för komplexa problem. Målformuleringarna blir svepande och allmänt välmenande – god sysselsättning, god miljö och god service skall erbjudas alla och överallt i hela länet. Dessutom är det omöjligt att med någon precision ställa upp detaljerade befolkningsramar, detaljerade krav på sysselsättning, utförliga planer för service m. m. i ett dynamiskt samhälle. Vi anser att länsplaneringen i sin nuvarande form skall avskaffas.

Inom byggnads- och bostadsområdet finns en lång rad bestämmelser som försvårar för den enskilde och skapar krav på en dyrbar kommunal byråkrati.

Den fysiska riksplaneringen visar att fritidsbebyggelse kan släppas fram problemfritt i stora delar av vårt land. Undantag måste emellertid göras för fritidsbebyggelse i vissa områden, som redan är hårt exploaterade eller är känsliga för påverkan från friluftsliv. Värdet av orörd natur bör också hävdas när det gäller områden som genom sin karaktär har särskilt intresse.

Den enskilde skall inte heller förbjudas att bygga det hus med den standard han önskar av det skälet att kommunen är rädd att ställas inför orimliga servicekrav. I stället kan kommunen från början ange att den kommunala servicen i området kommer att vara begränsad.

Rätten att bygga i utomplansområden – där den största delen av nya fritidshus kan byggas – måste slås fast. Oavsett bebyggelsens karaktär skall utgångspunkten vara att det skall vara tillåtet att bygga. Kommunen skall kunna vägra byggnadslov endast om den kan visa varför bygget inte skall få komma till stånd. Härigenom minskar inte enbart byråkratin kring byggnadsärenden. Man ger också den enskilde en starkare ställning i relation till myndigheterna.

Ett system med ägarlägenheter stärker den enskildes boendeställning. Det skapar ett alternativ för dem som vill äga sin bostad i flerfamiljshus. Människor får de lägenheter de vill ha och som de kan bestämma över. I annan motion redovisar vi hur ett system med ägarlägenheter kan tillskapas.

Bostadsrätten är för många en bra boendeform. Den ger ett inflytande över den egna boendemiljön och ekonomiskt ansvar till den boende. Vi avvisar reglering av bostadsrätter genom s. k. hembudsskyldighet och prisreglering.

Bostadsanvisningslagen gör det till byråkraters sak att bedöma människors bostadsbehov och anvisa dem bostad. Vi menar att detta bäst löses – utan byråkrati – genom samspelet mellan hyresgäster och hyresvärd. Ett avskaffande av bostadsanvisningslagen skulle dessutom snarare medföra att fler lägenheter blir tillgängliga för de sökande än färre.

Friheten att välja bostad är viktig. Det är den boende som efter sina önskemål och behov skall välja bostad och påverka utbudet. I annan motion redovisar vi vår politik för en friare hyresmarknad.

En radikal minskning av normer och regler för hur bostäder skall se ut stärker den enskildes möjlighet att utforma och välja mellan olika bostadsmiljöer. Ett marknadsanpassat hyressättningssystem skapar ett utbud av hyresbostäder som vad gäller pris svarar mot de boendes efterfrågan.

Det statliga bostadslånesystemet innehåller ett nätverk av regleringsmekanismer. Speciella krav ställs på standard och utformning av bostäderna. Lånereglerna styr genom sin utformning det som byggs. Därigenom minskar

de enskilda människornas möjlighet att genom sina önskemål påverka byggandet.

Enligt vår uppfattning bör nuvarande byråkratistrande bostadslån ersättas med lån som utgår efter schablonmässiga regler i form av enhetslån per bostad. Kostnader som inte täcks av lånet får finansieras på kreditmarknaden. Den byggande skall ha en större frihet att anpassa det byggda till bostadskonsumenternas önskemål. Härmed öppnas möjligheten att avveckla länsbostadsnämnder och bostadsstyrelse. Den enskilde bostadskonsumentens ställning stärks.

I den av statens planverk utarbetade Svensk byggnorm (SBN) blandas bindande föreskrifter med råd och exempel. Varje år kan massmedia redovisa fall där de kommunala byggnadsnämnderna utnyttjar sin ställning genom att kräva lösningar i enlighet med byggnormens exempel. För det andra är nu gällande bindande föreskrifter alltför omfattande och detaljrika. Enligt vår uppfattning bör SBN ersättas med enkla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser. I en särskild partimotion redovisar vi utförligare motiv för och förslag till förändringar av bostadspolitiken.

Medan regleringar av viktiga områden kan vinna medborgarnas respekt, åtminstone för sina syften, leder förbud i småfrågor oftast bara till misstro mot politiker och allmänt missnöje.

En orsak till misstro mot politiker är just att dessa stundtals sökt lösa svåra problem genom enkla förbud. Restriktioner och förbud är snarare ägnade att skapa dramatik kring det förbjudna och utrymme för en svart marknad. De grupper som förbuden riktar sig mot kringgår oftast förbuden medan de laglydiga och skötsamma medborgarna drabbas. Lördagsstängda systembutiker är ett exempel på en sådan åtgärd, förbudet att i kvälls- och helgöppna butiker sälja folköl ett annat. De plastskynken som vid dessa tider tas fram ter sig bara som en meningslös inskränkning av konsumenternas frihet.

En del av de förbud som införts de senaste åren bygger på en förmyndarmentalitet som vi inte kan dela. De är farliga eftersom de kan inge dem som fattar besluten – politikerna – tron att svåra problem kan lösas genom politiska beslut. Lagen om flipperapparater och lagen om s. k. enarmade banditer är sådana exempel. Överenskommelsen om krigsleksaker mellan leksakshandeln och konsumentverket, vilken genomfördes under hot om lagstiftning, är ett annat.

Moderata samlingspartiet anser

- att nivå- och sektorsplaneringen radikalt bör minskas,
- att möjligheterna att bygga på egen mark skall förbättras,
- att ett system med ägarlägenheter skall införas,
- att någon ytterligare reglering av bostadsrätter inte skall ske,
- att bostadsanvisningslagen skall avskaffas,
- att antalet normer och regler för hur bostäder skall se ut skall radikalt minskas,

- att Svensk byggnorm skall ersättas med enkla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser,
- att förbud – mot företeelser som t. ex. s. k. flipperspel, enarmade banditer, försäljning av folköl på kvällar och helger – inte fyller någon funktion.

Den enskilde och myndigheterna

Datatekniken har gett myndigheter och andra organisationer betydande möjligheter att insamla och behandla information. Detta tillsammans med den ökade möjligheten att sammanställa information har lett till att uppgifter, som tidigare kunnat anses vara harmlösa var för sig, nu kan ställas samman till en för den enskilde medborgaren avslöjande helhet.

I grunden är detta inte en konsekvens av datatekniken som sådan. Många olika uppgifter om den enskilde kan även manuellt insamlas och sammanställas. Datatekniken har däremot gett dem som vill och har rätt att insamla och sammanställa information möjlighet att göra detta i stor skala.

Informationsinsamlingen och sammanställningen behöver därför inte vara av samma angelägenhetsgrad som om den gjordes manuellt. Den avgörande frågan för människors integritet är inte datateknikens användande eller ej utan vilken rätt en myndighet har att kräva uppgifter av den enskilde, registrera dessa, vidarebefordra dem till andra myndigheter och lagra dem för obestämd tid. Omvänt kan detta beskrivas som frågan hur stor rätt till sitt privatliv den enskilde medborgaren har gentemot myndigheter.

Det behövs därför en klarare reglering av vilken typ av uppgifter om den enskilde som en viss myndighet har rätt att begära. Myndigheter har inte automatiskt rätt till information om den enskilde. Den enskilde skall ha stor självbestämmanderätt över uppgifter om den egna personen. Kommunala eller statliga myndigheter skall därför inte själva få avgöra vilka uppgifter man skall insamla.

Av samma skäl bör inte den enskilda myndigheten ha rätt att fatta beslut om att registrera uppgifter om den enskilde. Klara och restriktiva regler bör gälla för vilka uppgifter en enskild myndighet har rätt att inkräva och registrera och för hur lång tid de får lagras. Olika typer av personuppgifter bör bedömas olika för olika myndigheter.

Som en konsekvens av detta skall myndigheter inte vidarebefordra uppgifter om den enskilde till andra myndigheter.

Vi avvisar bestämt t. ex. tanken på att posten skall fungera som angivare åt andra myndigheter. Varje myndighet har att i första hand ta hänsyn till den enskildes rätt till integritet. Den enskilde skall veta vilka uppgifter som en myndighet har om honom.

Uppgifter som lämnas in för ett ändamål skall inte användas i ett annat. Datalagstiftningen bör därför tillämpas med stor restriktivitet. Som princip bör samkörningar av dataregister med olika typer av information vara

förbjudna. Undantag från detta förbud skall endast kunna medges av datainspektionen, såvitt det inte är angivet i lag.

Under de senaste åren har olika typer av storregister diskuterats. Eftersom dessa förutsätter en uppbyggnad genom samkörningar avvisar vi dem. Vi menar dock att frågan också bör ställas hur stor mängd uppgifter om den enskilde som bör finnas i ett register, liksom hur många individer som skall kunna finnas i ett enskilt register. Både för den enskildes integritet och från sårbarhetssynpunkt bör detta noga prövas.

På grund av den viktiga funktion som ett dataregister kan ha för den enskilde kan ett fel orsaka stora problem. Erfarenheten visar också att det ofta har varit svårt att få till stånd en rättelse. En sådan bör dock ske snabbt. Varje dataregister bör därför ha en särskilt utsedd registerförare med ett ansvar gentemot den enskilde medborgaren.

I många register finns uppgifter om den enskilde medborgaren som är av känslig natur. De kan vara känsliga på grund av rena sekretesskäl. De kan också vara känsliga av det skälet att ett fel i uppgiften får konsekvenser för myndigheternas agerande och behandling av den enskilde medborgaren. Mot den bakgrunden är sårbarheten hos olika dataregister av vitalt intresse att följa och bevaka. Det är lika viktigt att se till att inga obehöriga kan ta sig in i dataregister och den vägen få ut uppgifter om enskilda medborgare. Förslag till förstärkt skydd av enskilda dataregister gentemot obehörigt intrång bör därför föreläggas riksdagen.

Personnummer har kommit att symbolisera möjligheten att registrera medborgare. Enligt vår uppfattning har användningen av personnummer blivit alltför omfattande. Den ger bl. a. alltför stora möjligheter och inbjuder till samkörningar av olika typer av register, offentliga och enskilda. Det kan knappast heller vara rimligt att ifyllt personnummer skall vara en förutsättning för att ett månadskort inom kollektivtrafiken skall vara giltigt. Bibliotek behöver inte utnyttja personnummer. Det är ingen självklarhet att banker, försäkringsbolag eller enskilda organisationer har en automatisk rätt att använda eller kräva personnummer.

Användningen av personnumren bör vara restriktiv. Det bör vara förbehållet vissa offentliga myndigheter att utnyttja personnummer som registerbegrepp. Rätten att lämna ut personnummer tillsammans med andra datauppgifter bör begränsas. Regeringen bör överväga hur en minskad användning av personnumren kan åstadkommas och hur regler för deras användning skall utformas.

Datekniken har skapat en direkt konflikt mellan offentlighetsprincipen och sekretesslagstiftningen. I ett fritt och öppet samhälle är det av vitalt intresse att medborgarna har god insyn i det offentligas verksamhet och de uppgifter som det offentliga har om medborgarna. Samtidigt är det för den enskilde medborgaren av stor vikt att känsliga uppgifter som han eller hon har lämnat till en offentlig myndighet behandlas med sekretess.

I kontakten med myndigheter intar ofta den enskilde medborgaren en

svagare position. Som regel är myndighetens beslut ett av många rutinärenden för myndigheten, men för den enskilde kan beslutets innebörd ha vital betydelse. Myndighetsutövningen måste ske korrekt och oväldigt. Det ansvar som det innebär att företräda en myndighet ställer särskilda krav på myndighetsutövaren. Enligt vår mening bör tjänstemannaansvaret återinföras.

Medborgarna skall veta att om en myndighet har behandlat en fel så skall man snabbt kunna få rättelse. Efter framställan skall myndighet i ökad utsträckning kunna undanröja ett felaktigt beslut, vilket skulle reducera antalet överklaganden till högre instans.

I umgänget mellan medborgare och myndigheter bör klarare regler införas som preciserar att myndigheter som kräver medborgare på svar inom viss tid också själva har skyldighet att lämna svar inom viss tid.

Justitieombudsmannen fyller en viktig funktion som medborgarnas kontrollant av myndigheter. I dag utnyttjar JO i praktiken sällan sina maktmedel – t. ex. rätten att väcka åtal – och i alltför begränsad omfattning. Den utredning som nu arbetar med en översyn av JO-ämbetet bör inrikta sitt arbete på att öka JO:s sanktionsmöjligheter. Åtalsmöjligheten bör användas i större utsträckning och inspektionsverksamheten intensifieras.

- Moderata samlingspartiet anser
- att myndigheters rätt att insamla, vidarebefordra, registrera och lagra personuppgifter skall vara begränsad,
 - att myndigheternas rätt att begära uppgifter om den enskilde klarare skall regleras,
 - att regler som begränsar storleken på enskilda dataregister skall införas,
 - att samkörningar av dataregister med olika typer av information i princip skall vara förbjudna,
 - att en ansvarig registerförare skall utses för varje dataregister,
 - att skyddet av dataregister gentemot obehöriga intrång bör förstärkas,
 - att användningen av personnummer skall begränsas,
 - att tjänstemannaansvaret bör återinföras,
 - att möjligheterna att få rättelse gentemot en myndighet skall förbättras,
 - att myndigheter skall ha skyldighet att lämna svar till enskilda medborgare inom viss tid, samt
 - att JO:s maktbefogenheter skall ökas.

Den enskilde och organisationerna

Organisationer av olika slag spelar en betydelsefull roll i det pluralistiska och öppna samhället. De bildar en grund för människors gemensamma opinionsbildning. De företräder olika gruppers intressen. De utgör en viktig del av den gemenskap och den trygghet som måste finnas i ett välfärdssamhälle.

Organisationernas styrka ligger i medlemmarnas engagemang. När inflytandet i stället ges organisationerna genom lagstiftning handlar det inte

om fördjupad demokrati utan om en framväxande korporativism. Inom bostads- och arbetsmarknadsområdet är inslagen av korporativism påfallande många. Även inom andra områden har medborgarnas rätt till inflytande givits till organisationer i stället för till individer. Ibland tillåts vissa organisationer representera en hel grupp av människor. Regeringens diskussion med "pensionärerna" är ett exempel. Ett nytt språkbruk har vuxit fram.

Med "löntagarna" menas inte de enskilda människorna utan löntagarorganisationer som LO och TCO. De "handikappade" står för socialdemokratin närstående handikapporganisationer. "Hyresgästerna" avser den socialdemokraterna närstående hyresgäströrelsen. Ytterst bygger denna typ av språkbruk på en kollektivistisk människosyn, där individen mer ses som en del i ett kollektiv än som en fri och oberoende medborgare. Organisationerna betyder mer och individen mindre.

Moderata samlingspartiet delar inte denna människosyn. För oss är varje medborgare en individ värd att lyssna till, oavsett vilken grupp man anses tillhöra. För oss har varje individ en rätt till egen integritet och ett eget beslutsfattande som måste stå obrutet från organisationers krav på makt.

När organisationerna inte bara deltar i den politiska debatten utan gör anspråk på att få betyda mer än andra uppstår en konflikt med den politiska demokratin såsom den uttrycks med orden "en man – en röst". Det innebär ett intrång i det demokratiska beslutsfattandet som inte kan rättfärdigas av organisationernas styrka, att de inom ett antal områden givits en egen representation. Detta kan gälla utredningar, verksamhetsstyrelser eller t. o. m. politiska församlingar. Det är den enskilde väljarens integritet som drabbas när folkets suveränitet att vara basen för den politiska makten därmed tunnas ut. Det är den enskilde medlemmens integritet som drabbas när de stora organisationerna uttalar sig å hans eller hennes vägnar inom områden där medlemmen hellre ser sina åsikter representerade inom ramen för den politiska representationen än inom t. ex. den fackliga.

Det frivilliga engagemang som är organisationernas styrka och legitimitet urholkas när medlemskap blir en fråga om tvång. I ett demokratiskt samhället finns ingen organisation med ett sådant högre värde som motiverar eller ger någon rätten att kräva medlemskap av enskilda individer. När organisationers ideal eller uppgifter inte räcker till för att skapa engagemang för medlemskap, får tvång inte bli ett sätt att ersätta engagemanget.

Statsmakterna har inte tillräckligt skyddat de enskilda människornas rätt gentemot organisationerna. I stället har man i alltför stor utsträckning givit vissa organisationer en legitimation som inte motsvarats av den enskildes syfte med medlemskapet.

När organisationer genom avtal med andra organisationer i praktiken eliminerar rättigheter och friheter som det offentliga har skyldighet att värna är detta inte bara ett övergrepp gentemot den enskilde medborgaren utan också mot den politiska demokratin. Ingen organisation skall ha rätt att

genom avtal förhandla bort den förenings- och näringsfrihet vi anser självklar, vare sig för medlemmar eller icke-medlemmar. Statsmakterna har en skyldighet att hävda lagarna gentemot den typen av avtal.

Organisationernas starka ställning innebär för många människor att det är nödvändigt att vara medlem. Mångas arbetsituation gör det dessutom angeläget för dem att vara med i en organisation. Den dominans som vissa organisationer har fått, framför allt på arbetsmarknaden, gör det nu nödvändigt att pröva hur den enskildes situation gentemot den egna organisationen skall stärkas.

Kollektivanslutningen av fackliga medlemmar till socialdemokraterna är ett övergrepp mot den enskildes frihet att själv bestämma sin politiska tillhörighet och graden av engagemang. Kollektivanslutningen kan tvinga den enskilde att avslöja en del av sin valhemlighet eller att kvarstå och betala medlemsavgift till ett politiskt parti som han inte sympatiserar med. Formen för anslutning av medlemmar – kollektivt medlemskap – säger en hel del om den socialdemokratiska människosynen.

Det finns inget försvar för kollektivanslutningen. Den är ett skamligt ingrepp i den enskildes integritet. I en demokrati är det den enskilde som röstar. Därför är endast individuellt medlemskap i politiska partier förenligt med den respekt för den enskilde som demokratin bygger på.

Vissa fackliga organisationer har i dag administrativa rutiner och regler för medlemskap som gör det i praktiken omöjligt att utträda ur organisationen. Det är oacceptabelt att en organisation förvägrar den enskilde den suveräna rätten att själv avgöra om han vill vara medlem eller ej.

Såväl näringsfriheten som föreningsfriheten är inom vissa områden på den svenska arbetsmarknaden inskränkta genom intresseorganisationers avtal. Inom ett flertal arbetsområden finns s. k. organisationsklausuler inskrivna i avtalen mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Dessa organisationsklausuler förpliktigar arbetsgivaren att i första hand anställda fackligt anslutna arbetstagare. Detta innebär att den som söker arbete i praktiken tvingas till medlemskap i facklig organisation.

Ett införande av negativ föreningsrätt i enlighet med vad som yrkas i annan motion skulle väsentligt stärka den enskildes ställning i detta hänseende.

För den enskilde företagaren är ofta kollektivavtal nödvändigt. Detta gäller framför allt småföretagare som är beroende av entreprenader. Under det senaste året har ett antal fackliga organisationer utnyttjat den fackliga vetorätten i MBL till att förvägra små- och enmansföretag entreprenader. Motiveringen har varit att de av den fackliga organisationen ansetts vara "icke-seriösa". Som sådana har ibland räknats enmansföretag, företag utan kollektivavtal och företag som har skatteskulder eller andra skulder till det allmänna. Det kan inte anses ha varit lagstiftarens syfte att vetorätten i MBL skulle ge en facklig organisation en möjlighet att utöva konkurrensbegränsning.

Fackliga organisationer har också utnyttjat omfattande blockadåtgärder

för att tvinga enmansföretag och andra företag utan fackligt ansluten personal att skriva under kollektivavtal. Moderata samlingspartiet anser det vara av stor betydelse att arbetsmarknadsorganisationer har en betydande frihet att lösa konflikter sinsemellan. Denna frihet får dock inte utnyttjas till att tvinga på företag kollektivavtal som varken de anställda eller arbetsgivaren vill ha. Blockadvapnet blir då ett sätt att begränsa konkurrensen och inskränka näringsfriheten. Näringsfriheten bör därför stärkas i det avseendet. Motsvarande regler som gäller konkurrensbegränsning för enskilda företag bör också gälla för fackliga organisationer.

Flera kollektivavtal innehåller begränsningar av storleken på de arbeten den enskilde företagaren får åta sig. Kombinerat med blockadhotet är denna typ av avtal inte förenliga med näringsfriheten.

Den enskilde företagarens näringsfrihet och den enskilde arbetstagarens föreningsfrihet bör lagfästas i de avseenden som berörts här ovan. MBL bör inte kunna användas som ett vapen mot utomstående företag.

Avtal som inskränker i lag givna rättigheter kan inte accepteras. Undertecknande av kollektivavtal får t. ex. inte innebära att man därmed påtvingas en restriktion för omfattningen av de arbeten man som företagare får utföra.

Medbestämmandelagen bör reformeras så att den ger de anställda ett mer direkt inflytande. Framför allt i mindre företag finns exempel på att de anställda representeras av en facklig ombudsman som inte har anknytning till företaget. Vi menar att information och inflytande inte nödvändigtvis behöver ske genom en facklig organisation. Framför allt på arbetsplatser där ingen fackklubb finns eller där ingen facklig förtroendeman är utsedd bör inflytande utövas i mer direkt kontakt mellan de enskilda arbetstagarna och arbetsgivaren.

Hyresgästernas riksförbund representerar en minoritet av hyresgästerna. Trots detta har man genom hyresförhandlingslagen i praktiken givits ensamrätt att företräda samtliga hyresgäster.

Vi anser att enskilda hyresgäster i en fastighet skall garanteras rätten att få välja sina egna företrädare och få sin egen förhandlingsordning.

Med stöd i hyresförhandlingslagen har Hyresgästernas riksförbund genom avtal med motparten givits en förhandlingsersättning från alla hyresgäster, oavsett om dessa är medlemmar eller ej. Denna förhandlingsersättning står inom den allmännyttiga sektorn i direkt proportion till hyran och blir därmed högre ju sämre hyresförhandlingarna utfaller för hyresgästerna.

Med de allmännyttiga bostadsföretagen har Hyresgästernas riksförbund slutit avtal som innebär att man får ersättning från samtliga hyresgäster – oavsett om de är medlemmar eller ej – för "inflytandeverksamhet" och "fritidsverksamhet".

Ersättningen uttaxeras över huvudet på hyresgästen, som oftast inte heller är medlem i hyresgästföreningen. Två avtalsslutande parter avtalar med

andra ord om att en tredje part skall tvingas betala pengar till en av de avtalslutande parterna. Det finns knappast något annat område där en sådan tvångstaxering skulle accepteras. Moderata samlingspartiet anser det självklart att de som inte är medlemmar i en organisation inte heller skall tvingas betala till denna organisation.

De organisationer som har givits lagstadgad förhandlingsrätt har fått ett privilegium av staten. Deras verksamhet är därigenom av stor betydelse för den enskilde. Det är därför stötande när en facklig organisation utesluter medlemmar för att de av eget intresse bedrivit studier inom det egna yrkesområdet på sin fritid. Lika stötande är det när hyresgäster nekas insyn i hur deras inbetalade pengar har använts. Den enskilde medlemmens ställning gentemot de organisationer som givits särskilda rättigheter bör därför regleras i lag. Detta gäller särskilt frågor som rör insyn, inflytande, uteslutningar och rätten till utträde samt rätten att stå utanför verksamheten.

Under senare tid har exempel framkommit på hur fackliga organisationer påtagit sig en rättsvårdande uppgift. MBL utnyttjas för att utestänga vissa företag som av en facklig organisation utmålas som "oseriösa" från entreprenader. Undersökningar, patruller med fackliga ombudsmän och svepande anklagelser gentemot dem som inte underkastar sig kontroll och bevisar sin oskuld har också kommit att höra till denna verksamhet. Justitieministern har inför riksdagen sagt sig vilja uppmuntra denna senare typ av aktivitet så länge den inte är olaglig. Moderata samlingspartiet tar avstånd från detta synsätt.

Kampen mot ohederlighet skall föras lika konsekvent och kompromisslöst inom alla områden. I ett rättssamhälle skall det vara förbehållet de rättsvårdande myndigheterna att svara för de rättsliga funktionerna. Det är det enda sättet att garantera att medborgarna behandlas i enlighet med offentlig lag och under offentlig kontroll.

Moderata samlingspartiet anser

- att riksdagen skall förbjuda kollektivanslutning till politiskt parti,
- att riksdagen skall lagstifta om negativ föreningsrätt,
- att MBL inte skall kunna användas som ett vapen mot utomstående företag,
- att MBL skall reformeras så att den ger de anställda ett mer direkt inflytande,
- att enskilda hyresgäster skall ha rätt att välja sina egna företrädare och få egen förhandlingsordning,
- att avgifter till hyresgäströrelsen, och andra liknande organisationer, skall vara frivilliga,
- att medlemmarnas ställning i sådana organisationer som givits lagstadgad förhandlingsrätt skall regleras i lag, samt
- att rättssäkerheten kräver att organiserad verksamhet mot brottslighet skall ske genom offentliga myndigheter och offentlig kontroll.

Det fria samhället

I ett fritt och öppet samhälle är frihet inte något som måste motiveras. I stället är det inskränkningarna av friheten som skall motiveras och kritiskt granskas.

För socialdemokraterna har ordet frihet kommit att bli något som kan ges ett innehåll som gör det likgiltigt vilket samhällssystem man lever i. Arbete, välfärd och social trygghet kan nämligen ges även ofria människor. Till skillnad från fria medborgare får däremot den ofrie inte välja eller påverka sitt arbete, inte forma sin välfärd och inte heller påverka villkoren för den sociala tryggheten.

Den socialdemokratiska frihetssynen utgår ifrån den felaktiga föreställningen att kollektivet är samhällets grund och att allt som ges den enskilde är en nåd och en frihet. Det är en frihetssyn som utgår från kollektivets rätt.

I den frihetssynen är välfärden kollektivets, makten kollektivets, rätten kollektivets och integritet vad kollektivet väljer att inte ta reda på. Tillstånd att bygga kolonistugor kan då framställas som en frihetsreform. Men detta är en i grunden felaktig frihetssyn. Den bygger på att den enskilde underordnas kollektivet och har att be om tillstånd. Det är inte vad vi menar med orden frihet och respekt för integritet.

För moderata samlingspartiet är frihet och integritet värdeord med en djup och konkret innebörd. Med frihet menar vi inte arbete, trygghet och välfärd utan den enskilde individens rätt att fatta egna beslut, baserade på olika alternativ samt att som medborgare också ta ansvar för de egna besluten, på gott och ont. Det är endast när man själv får ta ansvar för sina egna beslut som man har kontroll över den egna tillvaron. Det är endast när man får ta ansvar som man själv kan påverka sin tillvaro.

Den friheten vill vi skall bli det svenska samhällets. Då återskapas också integriteten för den enskilde medborgaren. Då grundläggs också förutsättningarna för arbete, trygghet och välfärd. Då skapas också ett utrymme för människors personliga ansvarstagande för varandra. Den friheten är inte den starkes rätt utan allas rätt att i lagbundna former och med en social trygghet i grunden förverkliga sig själv. Så skapas ett samhälle av fria medborgare i social gemenskap.

Formella yrkanden i denna motion ställs endast vad avser konstitutionsutskottets verksamhetsområde. För övriga yrkanden hänvisas till andra motioner.

Hemställan

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den

- enskildes ställning gentemot offentliga myndigheter och olika organisationer på alla områden måste stärkas,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsningar i myndigheters rätt att begära, insamla, vidarebefordra, registrera och lagra personuppgifter,
 3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsning av storleken på enskilda dataregister,
 4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samkörning av dataregister med olika typer av information,
 5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ansvarig registerförare skall utses för varje dataregister,
 6. att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning beträffande begränsning av användningen av personnummer.

Stockholm den 16 januari 1984

ULF ADELSON (m)

LARS TOBISSON (m)

ANDERS BJÖRCK (m)

ROLF DAHLBERG (m)

PER PETERSSON (m)

ARNE ANDERSSON (m)

i Ljung

INGEGERD TROEDSSON (m)

CARL BILDT (m)

NILS CARLSHAMRE (m)

ROLF CLARKSON (m)

INGRID SUNDBERG (m)